

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Тимошенка Андрія Володимировича на тему:
«Протидія контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю

21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності

1. Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами

Сьогодні стан безпеки, захищеності життєвоважливих сфер суспільного життя, забезпечення прав та основоположних свобод людини й громадянина багато в чому залежить від дієвої системи національної безпеки України в цілому та від ефективної діяльності окремих органів державної влади зокрема. Як відомо, загальний стан безпеки складається з ряду компонентів, що у своїй сукупності визначають загальний добробут громадян та стан правопорядку в державі. Відтак визначення особливостей діяльності відповідного кола спеціалізованих органів державної влади є цілком обґрунтованим та доцільним, оскільки саме від їх ефективної діяльності залежить рівень злочинності й можливість громадян реалізовувати свої права та основоположні свободи. Так наразі однією із загроз національній безпеці України та стану захищеності суспільства є таке явище, як контрабанда, що завдає шкоди державним інтересам у сфері економіки, дестабілізує нормальний розвиток торговельно-фінансових відносин та експортно-імпортних товаропотоків в Україні.

Найперше слід зауважити, що протидія будь-якого суспільно негативного явища пов'язана із безпековим середовищем, рівнем національної безпеки та ступенем відповідальності органів державної влади щодо реалізації ними своїх посадових (службових) обов'язків. Водночас, важливим залишається питання щодо об'єктивних негативних факторів, які щоразу випереджають національне законодавство та дестабілізують майже всі сфери суспільного життя, й особливо економічну та обумовлює актуальність теми дисертації Тимошенка А.В.

Актуальність теми дослідження підтверджується і тим фактом, що виконана Тимошенко Андрієм Володимировичем дисертація є невід'ємною частиною комплексної науково-дослідної теми ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК» кафедри управління фінансово-економічною безпекою за темою «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0114U006338), у межах якої проведено дослідження особливостей виявлення та нейтралізації контрабанди в Україні та світі; а також за темою «Інноваційні механізми комплексного забезпечення економічної безпеки в умовах кризи» (номер державної реєстрації 0120U101880), у межах якої надано пропозиції щодо використання технологій блокчейну для забезпечення економічної безпеки підприємств при здійсненні митних операцій.

Вище викладене визначає головні аспекти актуальності теми дисертаційного дослідження Тимошенко А.В., в якому вирішено науково-практичне завдання, яке полягає у поглибленні теоретичних і методичних засад щодо протидії контрабанді для забезпечення економічної безпеки підприємств та наданні практичних рекомендацій шляхом використання технологій блокчейну для її забезпечення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Дисертація Тимошенко А.В. є науковим дослідженням, у якому обґрунтовано необхідність та визначено основні напрями протидії контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств.

З огляду на важливість вказаного науково-практичного завдання та недостатнє науково-методичне обґрунтування протидії контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств. Підхід до дослідження теоретичних основ реалізації протидії контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств та розробка на їх основі практичних рекомендацій щодо вдосконалення протидії контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств.

Тимошенко А.В. здійснив систематизацію основних чинників, які призводять до поширення контрабанди, що дозволило узагальнити основні типи її здійснення (залежно від виду контрабандного товару; залежно від способу контрабанди; залежно від вартості контрабандних товарів; залежно від розміру контрабандних товарів; залежно від рівня соціальної організації) та сприяло розробці паспортів загроз економічній безпеці підприємств (с. 63-72).

Проведене здобувачем дослідження сучасних підходів до трактування понять «економічна безпека держави», «митна безпека», «економічна безпека підприємств», «контрабанда», а також запропоновано авторське поняття «забезпечення економічної безпеки підприємств шляхом протидії контрабанді», що на відміну від інших забезпечує системний підхід до розробки концептуального підходу до забезпечення економічної безпеки підприємств (с. 55, 100, 120).

Це дозволило автору здійснити кореляційно-регресійний аналіз для прогнозування надходження до бюджету України за умови використання технологій блокчейну при здійсненні митних операцій, що дозволило встановити розміри можливих надходжень у 2022-2026 рр. (с. 138).

Здобувачем удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання обсягів контрабандних поставок в Україну та встановлення загроз, які впливають на митну безпеку держави та економічну безпеку підприємств, які здійснюють митні операції, що стало основою для розробки напрямів реалізації концептуального підходу до забезпечення економічної безпеки підприємств (с. 153).

Структура дисертаційної роботи визначена її метою, а розділи роботи логічно взаємопов'язані. Чітко сформульовані мета і завдання, в цілому простежується їх узгодженість з предметом та об'єктом дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, мають достатній ступінь обґрунтованості. Їх достовірність ґрунтується на докладному вивченні та аналізі нормативно-правових актів України, наукових публікацій, інформаційно-аналітичних і статистичних матеріалів. Коректність посилань на літературні джерела дозволяє відокремити наукові здобутки автора від наукових напрацювань інших учених. Виклад теоретичного матеріалу підкріплений аналізом фактичних даних, графічним матеріалом, посиланнями на положення чинного законодавства.

Ключові положення дисертації, висновки та рекомендації дослідження відповідають паспорту спеціальності 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності:

- теорія та методологія досліджень систем економічної безпеки суб'єктів господарювання;
- цілі, завдання, принципи, форми, методи, механізми та функції служб безпеки суб'єктів господарювання в системі забезпечення економічної безпеки;
- критерії, показники й індикатори стану системи економічної безпеки суб'єктів господарювання й оцінка її ефективності;
- управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання;
- контролювання, моніторинг і діагностика стану системи економічної безпеки суб'єктів господарювання;
- організаційне забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки суб'єктів господарювання;
- економічна безпека суб'єктів господарської діяльності як складова частина національної безпеки держави;
- фінансово-економічне та кадрове забезпечення системи економічної безпеки суб'єктів господарювання;
- механізми системи економічної безпеки суб'єктів господарювання.

3. Найвагоміші результати дослідження, їх наукова новизна та практичне значення

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави констатувати, що автору вдалося вирішити основні завдання і досягти поставленої мети. При цьому слід підкреслити системність роботи, про що свідчать логіка та послідовність викладення матеріалу дисертації.

До найбільш значущих результатів дослідження слід віднести наступні положення.

У роботі удосконалено класифікацію загроз економічної безпеки підприємств шляхом розробки матриці загроз «внутрішні-зовнішні» загрози, що дозволило сформулювати паспорт загроз, який на відміну від існуючих, дозволяє здійснити їх розподіл за типами протидії контрабанді (залежно від виду контрабандного товару; залежно від способу контрабанди; залежно від вартості контрабандних товарів; залежно від розмірів контрабандних товарів; залежно від рівня соціальної організації) та схемами і напрямками їх нейтралізації

(«зеленка», «порожняки», «перерваний» транзит, «піджаки», «поштова контрабанда», недостовірне декларування, «майданчики» («модні фірми»)).

Унікальність роботи полягає в розробленні алгоритму створення та використання технологій блокчейну при здійсненні митних операцій для забезпечення економічної безпеки держави та підприємств, які дають можливість поетапно запровадити технології блокчейну для використання в міжнародній торгівлі задля убезпечення таких операцій.

В цілому удосконалено концептуальний підхід до забезпечення економічної безпеки підприємств шляхом протидії контрабанді, який на відмінну від існуючих може бути реалізований на двох рівнях: на рівні державних органів в контексті забезпечення митної безпеки; на рівні підприємств - в контексті забезпечення економічної безпеки при міжнародній торгівлі, а також включає в себе: мету, завдання, суб'єкти та об'єкти, інструменти протидії та напрями реалізації.

Детально досліджено способи нейтралізації контрабанди, які згруповано за такими ознаками: за інструментарієм приховання від митного контролю; за способом переміщення; за розмірами; за чисельністю учасників, що стало основою напрямів реалізації концептуального підходу до забезпечення економічної безпеки підприємств шляхом протидії контрабанді.

Удосконалено нормативно-правове забезпечення процесу запровадження технологій блокчейну в діяльності митних органів та підприємств, які здійснюють митні операції, що дозволить легалізувати такі технології в Україні.

В цілому результати дисертаційного дослідження дозволили здобувачу вирішити важливе наукове завдання, яке полягало у поглибленні теоретичних і методичних засад щодо протидії контрабанді для забезпечення економічної безпеки підприємств та наданні практичних рекомендацій шляхом використання технологій блокчейну для її забезпечення.

4. Значимість результатів дослідження для науки та практики та повнота їх висвітлення в опублікованих працях

Обґрунтовані автором теоретичні положення та практичні рекомендації дозволяють системно визначати прикладні засади формування та реалізації протидії контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств, сприяють ухваленню обґрунтованих рішень в галузі економічної науки.

Отримані в процесі написання дисертаційної роботи результати мають наукове та практичне значення, і були використані в практичній діяльності:

- Міністерстві внутрішніх справ України (довідка про впровадження №473/д від 09.09.2021 р.);

- Дніпровської митниці (довідка про впровадження №1174-д від 03.09.2021 р.);

- Асоціації платників податків України (довідка про впровадження №549 від 27.08.2021 р.);

- АТ «Фармак» (довідка про впровадження №01/7249 від 30.09.2021 р.);

- ТОВ «Хенкель Баутехнік» (Україна) (довідка про впровадження №614/к від 31.08.2021 р.);

- ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» (довідка про впровадження №35-13-д від 25.06.2021 р.).

За результатами дослідження автором опубліковано 12 наукових праць, серед яких 2 розділи в колективних монографіях, 8 статей у наукових виданнях, з них 2 статті у іноземних періодичних виданнях, в тому числі 1 стаття у виданні, яке індексується у Web of sciences, 4 статті у фахових наукових виданнях України та 3 статті у інших виданнях України) та 2 матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 25,03 д. а., з них 8,14 д. а. належить особисто автору.

Характер публікацій, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою розкриває запропоновані заходи щодо розроблення алгоритму створення та використання технологій блокчейну при здійсненні митних операцій.

Основні положення змісту дисертації апробовані на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, опубліковані в наукових працях автора та викладені в авторефераті. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам МОН щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Наведені публікації підтверджують, що наукові і практичні результати дослідження одержані автором самостійно і оприлюднені до захисту дисертації.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація викладена українською мовою, оформлена у повній відповідності з нормами і правилами МОН України, є завершеною науковою роботою, яка характеризується належним науково-методичним рівнем. Мова дисертації лаконічна, коректна та зрозуміла. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують відповідні висновки та узагальнення.

Рівень проведених досліджень, викладених у дисертації, відповідає сучасним вимогам до науково-дослідних робіт. Всі елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та рівень обґрунтованості відповідають нормативним вимогам до кандидатських дисертацій, у них чітко зазначено, чим саме отримані положення відрізняються від вже відомих, а також вказано, які саме результати можна одержати при використанні положень наукової новизни.

Загалом дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

6. Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

В авторефераті дисертації розкрито актуальність обраної теми, наукову новизну розробок, висновки та рекомендації автора.

Ознайомлення з текстом автореферату дозволяє констатувати, що його зміст повною мірою відображає основні положення та висновки дисертації та не містить зайвої інформації. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним МОН стандартам.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В цілому дисертація має цілісну структуру і є завершеним науковим дослідженням. Проте, деякі положення роботи потребують уточнення та додаткової аргументації, а саме:

1. Потребує уточнення позиція здобувача щодо особливостей забезпечення економічної безпеки підприємств, які беруть участь у митних операціях, та всіх інших підприємств, а також загроз та ризиків, які на неї впливають.

2. У II розділі дисертації здобувач аналізує тенденції впливу контрабанди на економічну безпеку держави та підприємств. Вважаємо, що цей підрозділ мав би логічно завершуватися прогнозами щодо розвитку економіки України за таких умов.

3. У п.2.2 дисертації здобувач наводить результати опитування представників органів митного контролю, працівників служби економічної безпеки підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та науковців., за результатами якого встановлено основні чинники, які впливають на економічну безпеку підприємств при здійсненні митних операцій. Вважаємо, що до переліку питань доцільно було б додати питання щодо впливу таких факторів, як: вихід на ринку ЄС; пошук нових ринку збуту продукції; вступ України до НАТО та ін.

4. Вважаємо, що дисертація значно б виграла за умови здійснення факторного аналізу окремих загроз та ризиків на діяльність підприємств при здійсненні митних операцій, представлених у п. 2.3 дисертації.

5. У п.3.2 дисертації здобувачем розроблено алгоритм створення та використання технологій блокчейну при здійсненні митних операцій. На наш погляд, запропонований алгоритм не повинен обмежуватись лише митними операціями, а повинен охоплювати всі види діяльності підприємства, що позитивно відобразиться на стані його економічної безпеки.

6. У роботі присутні поодинокі стилістичні неточності, які вказують на авторський стиль вкладення результатів дослідження та не впливають на якість сприйняття матеріалу дисертації.

Вказані недоліки і зауваження не знижують наукової та практичної значущості положень дисертації, висновків і рекомендацій. Вивчення матеріалів дисертаційної роботи свідчить про пошуковий характер, творчий підхід автора до вирішення поставлених завдань.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Тимошенка Андрія Володимировича за змістом, рівнем теоретичної обґрунтованості, практичної спрямованості висновків та

пропозицій відповідає вимогам МОН України. Вона є самостійною, завершеною науковою працею, в якій автором вирішено наукове завдання яке полягає у поглибленні теоретичних і методичних засад щодо протидії контрабанді для забезпечення економічної безпеки підприємств та наданні практичних рекомендацій шляхом використання технологій блокчейну для її забезпечення.

Актуальність, наукова новизна, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практична цінність сформульованих положень і висновків є підставою для висновку, що дисертація на тему: «Протидія контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор, Тимошенко Андрій Володимирович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Офіційний опонент
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ,

Зінаїда ЖИВКО

Підпис проф. З. Живко
засвідчую:
професор ІввДУ

О. Балашова